

Türkiye’de çocuk cerrahisinin tarihçesi

S.N. Cenk BÜYÜKÜNAL

İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul

Özet

Bu çalışma, TÇÇD’nin başlatmış olduğu projeler kapsamında içinde, “Türkiye’de Çocuk Cerrahisi’nin Dünü” isimli araştırmanın katkısı sayesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya eğitim kurumlarımız hemen tamamı destek vermiştir.

Araştırmanın gerçekleşmesinde materyel olarak, tıp tarihi ile ilgili kaynaklar, alınan günlükler, Prof. Dr. İhsan Numanoğlu ve Prof. Dr. Akgün Hiçsönmez’den gelen değerli bilgiler, eğitim kurumlarımızdan elde edilen yazılı veriler ve tıp tarihi ile ilintili bazı dokümanlardan yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, çocuk cerrahisinin ülkemizdeki gelişiminde pek çok kişinin büyük emeği ve alın teri olduğu, çocuk cerrahilerinin uluslararası başarılar elde etme, bilimsel düzeyimizi yükseltme gibi konuların yanı sıra branşımızı ülke düzeyinde yayma ve tanıtma konusunda başarılı olduğu olduğu görülmektedir.

Bu kısa öyküyü okuyan genç meslektaşlarımızın, gelecekteki motivasyonlarının daha da artacağını, deneyimli grubun ise neden oldukları başarılı tablo nedeniyle günümüzde savaşmak zorunda olduğumuz sorunlardan bir miktar uzaklaşacağını umuyoruz.

Anahtar kelimeler: T.C.C.D, çocuk cerrahisi, tarihçe

Summary

Development of pediatric surgery in Turkey

This study had been designed, according to the projects of Turkish Association of Pediatric Surgeons called “The past of pediatric surgery in Turkey”.

Documents related with medical history, diaries of pediatric surgeons, reports sent by the head of training institutions, information given by two senior surgeons Prof İhsan Numanoğlu and Prof Akgün Hiçsönmez were the most important materials associated with this research.

As a result of this study, the success of Turkish pediatric surgeons in many areas such as: scientific researchs, international relations, a nationwide and effective surgical service for pediatric age group can be easily seen.

We hope this study will increase the motivation of our young colleagues for their future activities.

Key words: T.A.P.S, pediatric surgery, history

Giriş

Çocuk cerrahisinin Anadolu’da başlangıcı oldukça eskidir. Sümerlerden Egedeki İyonya uygarlığına, Bizans’dan Osmanlı dönemine değişik aşamalardan geçerek ve olgunlaşarak gelmiştir. Cumhuriyet döneminde ise bugünkü çağdaş düzeye ulaşmıştır. Bu çalışma, Türkiye Çocuk Cerrahisi Derneği tarafından programlanan projeler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Değişik dokümanların, belgelerin taranması ve eğitim kurumlarımızın yöneticileri ile yaşayan ve kaybetmiş olduğumuz kurucu hocalarımızdan alınan bilgilerin bir sentezidir. Makalenin yazarı, TÇÇD’nin

verdiği bir görev nedeni ile çeşitli belgelerin ve değerli eğitim kurumlarımızdan ve eğitimcilerimizden alınan bilgilerin derleyicisidir. Çalışmanın gerçek sahibi, gelmiş ve geçmiş tüm meslektaşlarımızdır.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, eski Sümer uygarlığı ile ilgili dokümanlardan ⁽¹⁾, tıp tarihi ile ilgili kaynaklardan, Şerafeddin Sabuncuoğlu’nun el yazması Cerrahiye-i İlhaniye’den ^(4,11), Anadolu’da çeşitli zamanlarda hazırlanmış ve hüccet ismi verilen ameliyat onam belgelerinden ^(2,3,8,13), Prof. Dr. İhsan Numanoğlu ve Prof. Dr. Akgün Hiçsönmez’den alınan bilgilerden ve ülkemizde çocuk cerrahisi eğitimi veren kurumlarımızdan alınan resmi belgelerden yararlanılmıştır.

Adres: Prof. Dr. S.N. Cenk Büyüknal, İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul

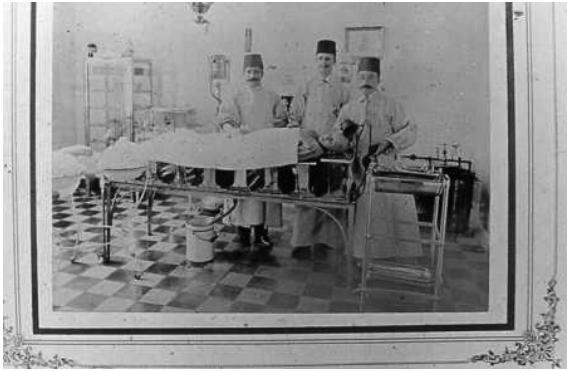
Alındığı tarih: 16.01.2012

Kabul tarihi: 19.03.2012

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başları çocuk cerrahisi ve çocuk sağlığı açısından önemli bir ilke tanık olduğumuz dönemdir. Bu dönemde, II. Abdulhamid’in emri ile, kuşpalazından (difteri) kaybedilen kızı anısına, Hamidiye-i Etfal (Bugünkü Şişli Çocuk Hastanesi) kurulmuştur. Hastanede ayrı bir çocuk cerrahisi pavyonu, çocuk ameliyathanesi, çocuk cerrahisi koğuşları, eczane, biyokimya ve mikrobiyoloji labo-

Resim 3. Hamidiye-i Etfal Hastanesi çocuk cerrahisi pavyonu.

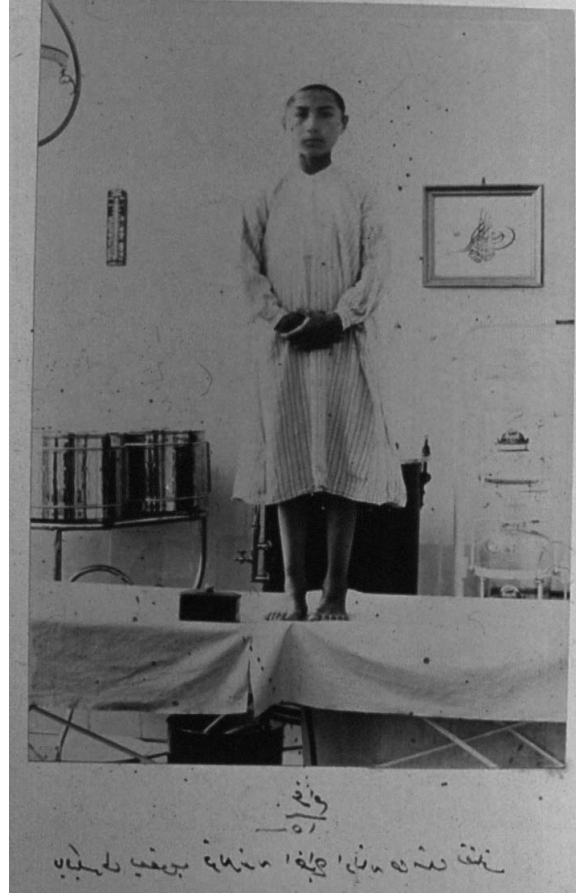

Resim 4a. Çocuk ameliyathanesi.

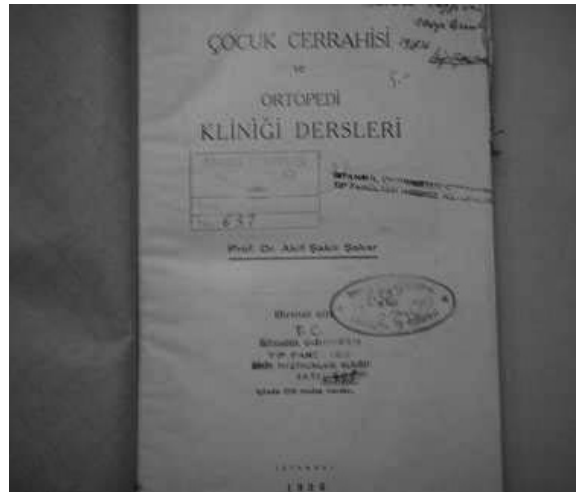

Resim 4b. Çocuk cerrahisi servisi.

ratuvarları, röntgen ünitesi (Avrupa’daki ilklerden biridir), deneysel araştırma laboratuvarı, biberon sterilizatörleri, buharlı bulaşık makinesi gibi yenilikler bulunmaktaydı (Resim 3,4). Bu kurumda, eğitim gören hekimler ve çocuk hemşireleri görev yapmaktay-

Resim 5. Hamidiye-i Etfal ameliyat arşivinden bir ürolitiasis olgusu.

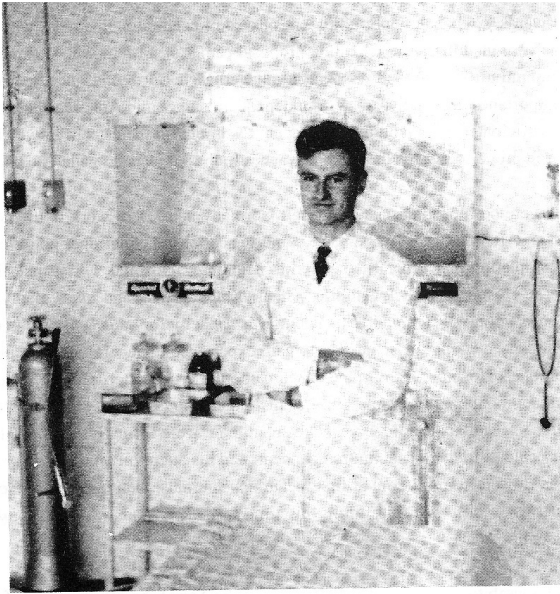

Resim 6. Akif Şakir Şakar tarafından yazılmış ilk Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi kitabı.

dılar. Ameliyatlara, ilginç olgu sunumlarının hastanede yapılmış bilimsel çalışmaların sunulduğu bir tıp dergisi de çıkarılmaktaydı ⁽¹³⁾. Hamidiye-i Etfal Tıp Dergisi'nde o zaman yapılan çocuk ameliyatları ile ilgili verilerin yanı sıra ameliyat öncesi ve sonrası hasta resimlerine de yer verilmekteydi. Bu resimler arasında, çocuk üriner sistem taş ameliyatlarına önemli bir yer verilmiştir (Resim 5). Çocuk hastaların ameliyat öncesi resimleri ve ameliyat sonrası çıkan taş ile birlikte çekilmiş resimleri bu dergide yayınlanmıştı.

1930'lu yıllar çocuk cerrahisi açısından bir başka öncülüğe zemin hazırlamıştır. Prof. Akif Şakir Şakar İstanbul Tıp Fakültesi bünyesinde Ortopedi ve Çocuk Cerrahisi Kliniği'ni kurmuştur ⁽¹⁵⁾. 1936'da modern tıbbi görüşlere uygun ilk bilimsel kitap yine Dr. Şakar tarafından "Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği Dersleri" ismi altında basılmıştır. Pilon stenozu ve tedavisi, meningomyelosele, çeşitli ortopedik ameliyatlara, mesane ekstrofisi, Wilms tümörü gibi hastalıklarla ilgili resimler, diagramlar bu kitabın kapsamı içindeydi (Resim 6).

1934 yılında, Münir Ahmet Sarpyener, Hamidiye-i Etfal Hastanesi'nde Çocuk Cerrahisi Servisi'nde çalışmaya başladı. Yaptığı önemli çalışmalar arasında çocuklarda dar spinal kanal ve buna ilişkin yeni bir

Herbert Eckstein, Ankara 1958

Resim 7. Ankara'da modern çocuk cerrahisinde bir ilk olarak gösterilen Herbert B. Eckstein (Pediatrik Cerrahi Dergisi'nin izniyle).

Resim 8. İlk modern Çocuk Cerrahisi Eğitim Kliniği'nin kurucusu Prof. Dr. İhsan Numanoglu.

Resim 9. Prof. Dr. İhsan Numanoglu, Prof. Dr. Acun Gökdemir, Doç. Dr. Oktay Mutaf, Eric von Fonkalsrud ve Dick Ellis ile birlikte. Ali Avanoğlu, İbrahim Ulman, Alp Numanoglu, Ali Sayan, Salih Çetinkurşun, Ata Erdener ve Nimir El-Disi (1988, Bornova).

cerrahi tedavi yöntemini gösterebiliriz.

1958-1960 dönemi, ülkemizde çocuk cerrahisi ve çocuk ürolojisi ameliyatları alanında önemli bir atılım dönemi olmuştur. Bu dönemde, tanınmış çocuk cerrahisi Herbert Eckstein Ankara'da ve Hacettepe Tıp Fakültesi'nde çalışmıştır ^(6,9,14). Eckstein özellikle Türk çocuklarındaki üriner sistem taşları konusunda yoğun çalışmalar gerçekleştirmiş (Resim 7) ve 30

yataklı bir çocuk cerrahisi servisi kurarak unutulmaz hizmetler vermiştir. Prof. Akgün Hiçsönmez, 1995 yılında Eckstein anısına çıkarılan *Pediyatrik Cerrahi Dergisi* özel sayısında: “Ankara’da çocuk cerrahisi ile ilgili tüm girişimlerin arkasındaki itici güç Mr. Herbert Eckstein olmuştur.” cümlesini kullanarak, Eckstein’in verdiği hizmetleri vurgulamıştır.

1961 yılı Türk çocuk cerrahisi açısından çok önemlidir. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Kliniği, 1961 yılında ayrı bir ünite halinde Doç. Dr. İhsan Numanoğlu’nun yönetiminde 2 asistan, 1 hademe ve 8 yatak ile İzmir Çocuk Hastanesi bünyesinde hizmete başlamıştır. Daha sonra, 1980 yılında, Numanoğlu’nun planlarını bizzat yurtdışındaki gözlemlerine göre çizdiği Bornova’daki modern Ege Ü.T.F. Çocuk Cerrahisi Kliniği binasında hizmete devam edilmiştir.

İhsan Numanoğlu’nun belki de en önemli hizmeti çocuk cerrahisi ihtisası tüzüğü ile ilgili çalışmaları ve bu branşın ayrı bir uzmanlık alanı olması ile ilgili yoğun ve başarılı uğraşlarıdır (Resim 8,9). Ege Üniversitesi Çocuk Cerrahisi’nin pek çok alanda gösterdiği başarıların yanı sıra en önemli katkıları arasında, çocuk ürolojisi, çocuk toraks cerrahisi gibi branşlaşmalara ve bu alanların gelişmesine öncülük etmesi, çocuk yanıkları konusunda uzmanlaşma ve ilk çocuk yanık yoğun bakım ünitesinin kurulması, özofagus yanıkları konusunda ülkemiz cerrahlarına ışık tutacak bir birikimin oluşturulması, özellikle mesanenin işlevsel sorunları ve ürodinami konusunda uluslararası değerinde katkı ve yayınların yapılmış olması sayılabilir. Bu kliniğimiz pek çok uzman ve öğretim üyesi yetiştirmiştir. Modern ve iki ciltlik kapsamlı bir eser olan Çocuk Cerrahisi kitabı da Numanoğlu tarafından çıkarılmıştır (*Çocuk Cerrahisi, Vol:1-2, Ege Üniversitesi Bornova Matbaası, 1983*). Ülkemizde gerçek anlamdaki ilk çocuk ürolojisi bilim dalı da bu kurumda Prof. Dr. Acun Gökdemir’in büyük çabalarıyla kurulmuştur.

Çocuk cerrahisi gelişimi denince, çok önemli diğer bir isim hiç kuşkusuz, Akgün Hiçsönmez’dir. A.B.D’de çocuk cerrahisi eğitimini alan Akgün Hiçsönmez 1963 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi bünyesinde ilk çocuk cerrahisi kliniğini kurarak çalışmalara başladı (Resim 10a). Babacan, konuya hâkim tavrı, birlikte çalıştığı kişilerde saygı

ve sevgi uyandırma özelliği, ülkemizde çocuk cerrahisinin yayılması ve gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (Resim 10b,c). Kurulan yeni klinikte, Münci Kalayoğlu, Nebil Büyükpamukçu ilk asistanlar oldular. Işık Olcay, Daver Yeker, Özden Çakmak,

Resim 10a. Hacettepe’nin ünlü yenilmez armadası. Takımın koçu: Profesör Akgün Hiçsönmez ünlü purosuyla. Oyuncular: Nebil Büyükpamukçu, Işık Olcay, Selçuk Yücesan ve Nuri Kale.

Resim 10b. Akgün Hiçsönmez bir bilimsel toplantıda (Başkent Ü.T.F, 13 Ekim 2007).

Naci Gürses, Selçuk Yücesan ve diğerleri bu başarılı ekibin kalitesi ve devamlılığında önemli pay sahibiydi. Akgün Hiçsönmez'in yenidoğan cerrahisi konusunda, Nebil Büyükpamukçu'nun ise çocuk ürolojisi ve onkolojik cerrahisi alanında gerçekleştirdiği çalışmalar, yurtdışı gözlemler bu alanların ülkemizde tanınıp öğrenilmesinde büyük rol oynadı (Resim 11). Çocuk endokrin cerrahisi ve transplantasyon cerrahisi konusunda ilk önemli katkılar bu kurumumuz tarafından ortaya atılmıştır. Hacettepe'deki yaşamından sonra ayrılıp A.B.D'de çalışma yaşamına devam eden Münci Kalayoğlu, karaciğer transplantasyonu alanında A.B.D'nin önde gelen isimlerinden biri oldu.

Hacettepe Çocuk Cerrahisi'nin en belirgin özellikleri arasında, deneysel alanda uluslararası düzeyde ve çok sayıda çalışmanın, TÜBİTAK, TÜBA, Eczacıbaşı vb.

Resim 10c. Akgün Hiçsönmez değerli dostu, rahmetli hocamız Prof. Dr. Yılmaz Sanaç ile. Osman F Şenyüz ve Cenk Büyükkünel konuşmayı ilgiyle izliyorlar (I. Proktoloji Kongresi, 1982, Marmaris).

Resim 11. Hacettepe Çocuk Cerrahisi ekibi (soldan sağa: İbrahim Karnak, Saniye Ertürk, M. Emin Şenocak, Cahit Tanyel, Arbay Çiftçi, en önde Nebil Büyükpamukçu).

Resim 12. Üçüncü sırada kurulan eğitim kurumumuz, Çukurova Çocuk Cerrahisi ekibi bir dinlenme sonrasında: Ünal Zorlutemir, Işık Olcay ve Selçuk Yücesan.

Resim 13. Çukurova ekibi tarafından 1983'de Adana'da düzenlenen III. Ulusal Çocuk Cerrahisi Kongresi son günü çekilen resim (8 Ekim, 1983).

ulusal ödüllerin, bilimsel bursların sahibi olmaları, uluslararası dergilerde yardımcı editörlük düzeyinde görev almaları, UEMS tarafından Avrupa Akreditasyonu almış iki ulusal kurumdan biri olmaları, pek çok uzman ve öğretim üyesinin yetişmesine öncülük etmeleri sayılabilir. Buradan yetişen uzmanların, İhsan Doğramacı hoca tarafından geliştirilen tutarlı politikanın da katkıları ile, ülkemizin diğer tıp fakültelerine yollanıp çocuk cerrahisi merkezlerini kurmaları ve geliştirmeleri bir eğitim kurumu olarak Hacettepe'nin değerini ve etkinliğini arttırmıştır. Ayrıca, Türkiye Çocuk Cerrahisi Derneği'nin kurulması ve ayakları üzerinde sağlam durabilmesinde bu kurumumuzun büyük katkıları bulunmaktadır.

Hacettepe'den mezun olan Işık Olcay 11 Eylül 1975'de Adana'da Çukurova Çocuk Cerrahisi

Kürsüsü’nü kurdu. Selçuk Yücesan ve Ünal Zorludemir Işık Olcay’dan sonra gelen öğretim üyeleri oldu (Resim 12,13). Çukurova Çocuk Cerrahisi özellikle eğitim konusundaki yoğun çabaları ile ön plana çıkmıştır. TPN, minimal invazif cerrahi, mesane ogmentasyonları, endoskopik subüretrik injeksiyonla VUR tedavisi gibi alanlarda uluslararası katılımlı çalıştaylar düzenleyerek büyük başarıların sahibi oldular. Çocuk cerrahlarının eğitimlerine katkıda bulundular; özellikle çocuk travmaları, kostik özofagus yanıkları gibi alanlarda ulusal literatürümüze başarılı katkılar yaptılar. Çukurova Çocuk Cerrahisi Grubu’nun belki de en önemli hizmetlerinden biri, çocuk cerrahisinde Ulusal Yayın İndeksi’ni (Cilt I ve II) hazırlayarak, bu alandaki büyük bir eksiği tamamlamış olmalarıdır. Özellikle, 1995 yılında basılan ve çocuk cerrahlarına ait 1962-1994 dönemi yayınları içeren I. cilt, internet ortamının bulunmadığı bir dönemde bilimsel çalışma yapanlara büyük katkı sağlamıştır.

28 Şubat 1978 Cerrahpaşa Çocuk Cerrahisi’nin kuruluş günüdür (Resim 14). Hacettepe’den mezun olan Daver Yeker ve çocuk cerrahisi eğitimini Londra Hospital for Sick Children’da tamamlayan Nur Danişmend bölümün kurulması ve çalışmaya başlaması için omuz omuza verdiler. Kısa bir süre sonra ekibe eklenen Osman Faruk Şenyüz ve Cenk Büyüknal bu küçük kliniğin gelişmesi ve büyümesine katkıda bulundular. Yunus Söylet, Varol Şehiraltı, Ergun Erdoğan, Nüvit Sarımurat ve Erbuğ Keskin bu kurumda ihtisaslarını tamamladı ve diğer mezunlar bu grubu izlediler. Cerrahpaşa Çocuk Cerrahisi’nin çocuk cerrahisi alanında yaptığı başlıca katkıları, uluslararası ödüller ve unvanlar, uluslararası dergilerde editöryel

Resim 14. 28 Şubat 1978’de Cerrahpaşa Çocuk Cerrahisi servisinin açılışı. Dekan Cem’i Demiroğlu, Daver Yeker ve Nur Danişmend görülüyor.

danışmanlık, 12 Uluslararası Çalıştay ve 8 Uluslararası Kongre’ye evsahipliği yapmak ve düzenlemek, yabancı kaynak kitaplarda editörlük ve bölüm yazarlıkları, Çocuk Cerrahisi Dergisi’ni ilk çıkaran ve 25 yıldır devam ettiren bölüm olmak, karaciğer ve safra yolları hastalıkları, çocuk ürolojisi, anorektal malformasyonlar, çocuk onkolojik cerrahisi gibi alanlarda yoğun çalışmalar olarak sayabiliriz. Cerrahpaşa Çocuk Cerrahisi, hem çocuk cerrahisi hem de çocuk ürolojisi alanında UEMS Avrupa Akreditasyonu almış olan bir kurumdur ve UEMS tarafından düzenlenen Avrupa Çocuk Cerrahisi yazılı ve sözlü sınavlarına evsahipliği yapmıştır (Resim 21).

Samsun Ondokuz Mayıs Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Kliniği 1978 yılında Hacettepe’den gelen Naci Gürses tarafından kurulmuştur (Resim 15). Kuruluş aşamasında ihtisas yapan Ferit Bernay bu bölümün ağır işçisi olma görevini yürüterek Naci Gürses’e yardımcı olmuş ve bölümün gelişip ilerlemesinde önemli rol oynamıştır. Samsun O.M.Ü Çocuk Cerrahisi yapılan deneysel çalışmalar, çocuk laparoskopik cerrahisi ve çocuk ürolojisi alanındaki çalışmaları ile ön plana çıkmış bir kurumumuzdur.

Resim 15. Kuruluş günlerinde Samsun O.M.U Çocuk Cerrahisi ekibi. Naci-Nuran Gürses ve Ferit Bernay görülüyor.

İlk olarak kurulan bu 5 kurumumuza daha sonradan ilave olan ve anket çalışmamıza destek ve yanıt veren eğitim kurumlarımız Tablo 1’de tarih sırasına göre izlenmektedir (Resim 16,17,18).

Türkiye Çocuk Cerrahisi Derneği, 16 Haziran 1977’de Ankara’da Akgün Hiçsönmez, Münci Kalayoğlu, Nebil Büyükpamukçu, Naci Gürses, Nuri Kale, M.Ali Altın, Nevzat Uçaner ve Halil Atayurt tarafından kurulmuştur. Derneğin ilk genel başkanı İhsan Numanoğlu, ilk genel sekreteri Akgün Hiçsönmezdir (Tab-

Tablo 1. İlk 4 üniversite kliniğimizden sonra kurulan çocuk cerrahisi eğitim kurumları ve kurucularının listesi (kuruluş yıllarına göre sıralanmıştır).

Yıl	Kurum Adı	Kurucusu
1982	S.B. Dr. Sami Ulus Çocuk Hst.	Özden Çakmak
1982	G.A.T.A.-Ankara	Fahrettin Alpaslan
1982	Ankara Ü.T.F. Cebeci	Haluk Gökçora
1982	Uludağ Ü.T.F.	Hasan Doğruyol
1982	İstanbul Ü.T.F. Çapa	Alaaddin Çelik
1983	Gazi Ü.T.F.	Nuri Kale
1983	Dicle Ü.T.F.	Gazi Aydın
1986	Erciyes Ü.T.F.	Mustafa Küçükaydın
1987	S.B. Behçet Uz Çoc. Hst.	Erol Mir
1987	S.B.Şişli Etfal Hst.	Melih Bulut
1988	Dokuz Eylül Ü.T.F.	Tanju Aktuğ
1989	Marmara Ü.T.F.	E.Tolga Dağlı
1990	Akdeniz Ü.T.F.	Mustafa Melikoğlu
1990	Karadeniz Ü.T.F.	Mehmet Pul
1990	Malatya İnönü Ü.T.F.	Harun Gürsoy
1990	Selçuk Ü. Meram T.F.	Alaeddin Dilsiz
1992	Trakya Ü.T.F.	Mehmet Pul
1993	Van Yüzüncü Yıl Ü.T.F.	İsmail Demirtaş
1994	Erzurum Atatürk Ü.T.F.	Bedii Salman
1995	Kocaeli Ü.T.F.	Hülya Gündoğdu
1995	Celal Bayar Ü.T.F.	Erol Balık
1996	Eskişehir Osmangazi Ü.T.F.	Hüseyin İlhan
1996	Sivas Cumhuriyet Ü.T.F.	Gökhan Köylüoğlu
1996	Fırat Ü.T.F.	Ahmet Kazes
1996	Fatih Ü.T.F.	Fatih Kızılcın
1996	Pamukkale Ü.T.F.	Akile Büke
1997	Aydın Adnan Menderes T.F.	Mesut Yazıcı
1997	Isparta S. Demirel Ü.T.F.	Çağrı Savaş
1998	Harran Ü.T.F.	Gazi Aydın
1998	Mersin Ü.T.F.	Ali Naycı
1999	Gaziantep Ü.T.F.	Haluk Ceylan
1999	Başkent Ü.T.F.	İ.Serdar Arda
2000	Zonguldak Kara Elmas Ü.T.F.	Onur Özen
2000	Kırıkkale Ü.T.F.	Murat Çakmak
2001	Sütçü İmam Ü.T.F.	Keramettin Uğur Özkan
2001	Tokat Gaziosmanpaşa	Atilla Şenaylı
2002	Afyon Kocatepe Ü.T.F.	Mevlit Korkmaz
2004	Hatay M.Kemal Ü.T.F.	Bülent Akçora
2004	S.B. Z. Kamil Kadın ve Çocuk Hast. Eğ. ve Arş. Hastanesi	Ayşenur Celayir
2005	S.B.Göztepe Eğ. ve Arş. Hst.	Hamit Okur
2006	Abant İzzet Baysal Ü.T.F.	Hayrettin Öztürk
2007	Yeditepe Ü.T.F.	Melih Bulut
2007	Çanakkale Onsekiz Mart Ü.T.F.	Canan Aldırmaz Ağartan
2008	Tekirdağ Namık Kemal Ü.T.F.	Ebruğ Yeşildağ
2008	S.B.Diğkapı Eğ. ve Arş. Hst.	H.Tuğrul Tiryaki
2010	Selçuk Ü. Selçuklu T.F.	Adnan Abasıyanık
2010	İstanbul Bilim Ü.T.F.	Ali İhsan Dokucu
2011	Adıyaman Ü.T.F.	Musa Abeş

lo 2) (Akgün Hiçşönmez, kişisel görüşme). Ulusal düzeyde birlik havasının oluşması, yıllık kongrelerin düzenlenmeye başlaması Hiçşönmez'in başkanlık döneminde başlamıştır. Derneğimizin sevimli ambleminin öyküsü de unutulmamalıdır. TÇCD ilk üyelerinden Mehmet Emin Şenocak, ünlü "kırmızı çocuğun" yaratıcısıdır. Daha sonradan, derneğin isminin başına "Türkiye" kelimesinin eklenmesi ile kırmızı çocuk T harfinden türeyen bir çerçeveye kavuşmuştur. Böylece 1979-80 yıllarındaki çalışma sonrası TÇCD çer-

Resim 16. Bir dinlenme anında Akdeniz Ü. Çocuk Cerrahisi ekibinden Mustafa Melikoğlu ve Güngör Karagüzel arkadaşlarıyla ile.

Resim 17. Osmangazi Çocuk Cerrahisi ekibinden Hüseyin İlhan, Baran Tokar, Naim Koku.

Resim 18. Kara Elmas Ü. Çocuk Cerrahisi ekibi Varım Numanoglu ve arkadaşları.

çeveli kırmızı bebek resmi amblemimiz haline gelmiştir. Amblemin renkleri ve cana yakın şekli, kısa sürede benimsenmesinde önemli bir etken olmuştur

Resim 19. İlk Türkiye Çocuk Cerrahisi Yeterlik Kurulu toplantısı, Ankara. Soldan sağa: Mustafa Küçükaydın, Nebil Büyükpamukçu, Işık Olcay, Cenk Büyükuinal, Tolga Dağlı, Selçuk Yücesan, Ahmet Arıkan.

Resim 20. Bir yönetim kurulu toplantısı sırasında, Türk Millî Futbol takımının dünya 3.'sü olmasını, YK üyelerinin kutlayışı (soldan sağa: Cenk Büyükuinal, Mustafa Melikoğlu, Ali Avanoğlu, Ünal Zorludemir, Tanju Aktuğ).

Resim 21. Ülkemizde yapılan ilk UEMS Avrupa Çocuk Cerrahisi Yeterlik Sınavı (EBPS Oral Exam) sonrası Türk ve yabancı jüri üyeleri birlikte yemekte (başköşede Yves Aigrant, komisyon başkanı Robert Carachi var).

(M.E. Şenocak, kişisel görüşme). Dernek 1981’den beri her yıl uluslararası katılımlı kongreler düzenlemektedir. TÇCD’nin ilk uluslararası organizasyonu 1989’da İstanbul’da düzenlenen WOFAPS (World

Federation of Associations of Pediatric Surgeons) toplantısıdır (Tablo 3).

Türkiye Çocuk Cerrahisi Derneği (TÇCD) uluslararası zeminde ve özellikle Avrupa’da, ülkemizdeki uzmanlık dernekleri içinde en iyi ve etkin biçimde temsil edilen derneklerin başında gelmektedir. 2000 yılında 86 üyesi FEAPS (Avrupa Çocuk Cerrahisi Yeterlik Belgesi)’ni sınavsız olarak alma hakkını kazanmıştır. Bu kazanım Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkemiz adına bir ilki oluşturmuştur. TÇCD üyeleri, sonraki yıllarda yapılan Avrupa Yeterlik sınavlarında da ön sıraları almış, zaman zaman en yüksek puanları kazanma başarısı göstermişlerdir.

2000’li yıllarda TÇCD üyeleri çocuk cerrahisinin en prestijli dergileri olan J Pediatr Surg, Eur J Pediatr Surg ve Pediatr Surg Int gibi dergilerde makalesi kabul edilen ilk 3 ülkeden biri olma konumlarını korudu. Bu yıllar uluslararası alanda Türk çocuk cerrahilerinin en çok göze çarptığı zaman dilimi oldu.

4 Ekim 2000 tarihinde Türkiye Çocuk Cerrahisi Yeterlik Kurulu göreve başladı. İlk tüzük taslağı Cenk Büyükuinal, Tolga Dağlı, Mustafa Melikoğlu ve Nebil Büyükpamukçu tarafından hazırlanarak düzenlenen ilk genel kurulda yürürlüğe girdi. Tolga Dağlı seçilen ilk Yeterlik Kurulu Başkanı oldu (Resim 19,20). Yeterlik Kurulu ilk yazılı ve sözlü sınavlarını başarı ile uyguladı ve ilk ulusal çocuk cerrahisi yeterlik belgelerini dağıttı.

Tanju Aktuğ, www.tccd.org.tr adresi ile derneğin ilk web sayfasını kurdu ve bu sayfa kısa sürede büyük popülarite kazandı. Web sayfamız pek çok Avrupa ülkesinde örnek olarak gösterildi.

Tablo 2. T.Ç.C.D başkanlık yapan kişiler ve başkanlık dönemleri.

1981-1983	İhsan Numanoğlu
1983-1990	Akgün Hiçsönmez
1990-1992	Nebil Büyükpamukçu
1992-1998	Daver Yeker
1998-2002	Tolga Dağlı
2002-2004	S.N. Cenk Büyükuinal
2004-2006	Mustafa Melikoğlu
2006-2008	Ünal Zorludemir
2008-2011	Ali Avanoğlu
2011-	Salih Çetinkurşun

TÇCD web sayfası ve A. Hiçsönmez’den alınan bilgilere göre hazırlanmıştır.

Tablo 3. T.Ç.C.D'nin düzenlediği kongreler.

1981	İZMİR 1-2 Haziran	1. TCCD-Ege Tıp Fak.
1982	ANKARA 17-28 Eylül	2. TCCD-Hacettepe Tıp Fak.
1983	ADANA 7-8 Ekim	3. TCCD-Çukurova Tıp Fak.
1984	İSTANBUL 28-29 Eylül	4. TCCD-Cerrahpaşa-İstanbul Tıp Fak.
1985	SAMSUN 20-21 Eylül	5. TCCD-Ondokuz Mayıs Tıp Fak.
1986	BURSA 25-26 Eylül	6. TCCD-Bursa Devlet Hastanesi
1987	KAYSERİ 9-12 Eylül	7. TCCD-Erciyes Tıp Fak.
1988	KUZEY KIBRIS TC, 14-16 Eylül	8. TCCD-Cerrahpaşa-İstanbul Tıp Fak.
1989	İSTANBUL 28 Ağustos-2 Eylül	9. TCCD-Cerrahpaşa Tıp Fak.-Marmara Tıp Fak. (W.F.A.P.S)*
1990	DİYARBAKIR 3-7 Eylül	10. TCCD-Dicle Tıp Fak.
1991	ANTALYA-Side 6-9 Kasım	11. TCCD-Akdeniz Tıp Fak.
1992	KUŞADASI 3-6 Kasım	12. TCCD-Ege Tıp Fak.-Dokuz Eylül Tıp Fak.
1994	MARMARİS 9-13 Mayıs	13. TCCD-Gazi Tıp Fak.
1995	PAMUKKALE 29-30 Eylül	14. TCCD-Marmara Tıp Fak.
1997	İSTANBUL 21-22 Temmuz	15. TCCD-(XLIV. BAPS 22-25 Temmuz)*
1998	ANTALYA-Belek 14-17 Ekim	16. TCCD-İstanbul Tıp Fak.
1999	ANTALYA-Beldibi 27-29 Eylül	17. TCCD
2000	ANTALYA-Kemer 1-4 Ekim	18. TCCD-Gazi Tıp Fak.
2001	ANTALYA-Belek 7-11 Ekim	19. TCCD
2002	MERSİN 15-19 Ekim	20. TCCD-Mersin Tıp Fak. (46. MİLLİ PEDİATRİ ile birlikte)*
2003	ŞANLIURFA 8-10 Ekim	21. TCCD-Harran Tıp Fak. (MISIR Çoc. Cer. Der. ortak topl.)*
2004	BURSA 8-11 Eylül	22. TCCD-Uludağ Tıp Fak.
2005	GAZİANTEP 21-24 Eylül	23. TCCD-Gaziantep Tıp Fak.
2006	ADANA 05-08 Kasım	24. TCCD-Çukurova Tıp Fak.
2007	İZMİR 22-27 Ekim	25. TCCD-Ege Tıp Fak.
2008	İSTANBUL 16-18 Haziran	26. TCCD-Cerrahpaşa Tıp Fak. (9. EUPSA 18-21 Temmuz)*
2009	MALATYA 30-Eylül-03 Ekim	27. TCCD-İnönü Tıp Fak.
2010	ANTALYA 22-25 Eylül	28. TCCD-Akdeniz Tıp Fak.
2011	İSTANBUL 16-29 Mayıs	29. TCCD-PEDURO-MISIR Çocuk Cer. Der.*

***Ortak Toplantı Yapılan yıllar**

-1989 World Federation of Associations of Pediatric Surgeons

-1997 British Association of Paediatric Surgeons

-2002 Türk Millî Pediatri Derneği Kongresi

-2003 Egyptian Pediatric Surgical Association Toplantısı

-2011 Egyptian Pediatric Surgical Association Toplantısı, Pediatrik Üroloji Derneği (PEDURO)

** Toplantı yer ve tarihlerinin listelenmesinde M. Melikoğlu'nun arşivinden yararlanılmıştır.

Cerrahpaşa grubunun önderliğinde 1987'de çıkarılmaya başlanan Pediatrik Cerrahi Dergisi, daha sonraları derneğin resmi yayın organı oldu. Bu dergi Çocuk Cerrahisi Dergisi adı altında 25 yıldır yayın hayatını sürdürmektedir.

Bu arada, Güngör Karagüzel'in çabaları ile 2006 yılında değerli bir eser, Çocuk Cerrahisi Sözlüğü basıldı ve önemli bir bilimsel boşluğu doldurdu.

2007 yılında TCCD Yeterlik Kurulu, asistan karnesi, eşyetkilendirme başvuru koşulları, eşyetkilendirme yönergesi gibi yazılı belgeleri belirledi.

TCCD'nin yaptığı organizasyonlar arasında belki de en önemlisi 2003 ve 2007 yıllarında Ankara'da GATA'da düzenlediği I ve II Eğitim kurultaylarıdır. Bu kurultaylarda çocuk cerrahisi eğitimi vermesi gereken eğitim kurumları ile ilgili minimal gereksinimler, ülkemizde çocuk cerrahisinin geçmişi, çocuk cer-

raharlarının güncel sorunları ve gelecekteki 10 yıl için planlanması gereken çalışmalar gibi önemli konular ele alınmış sonuçları TTB, Sağlık Bakanlığı gibi kuruluşlara iletilmiştir. Eğitim ile ilgili çalışmalar, basılı materyellerin hazırlanması, çalıştayların düzenlenmesinde, sınav yöntemlerinin belirlenmesinde, eşyetkilendirme çalışmalarında, çocuk cerrahisinde eğitim ve kurum standartlarının belirlenmesinde Akgün Hiçsönmez, Nabil Büyükpamukçu, Işık Olcay, Daver Yeker, Selçuk Yücesan, Özden Çakmak, Tolga Dağlı, Can Başaklar, Ali Avanoğlu, Ünal Zorludemir, Hasan Doğruyol, Tanju Aktuğ, Mustafa Melikoğlu, Mustafa Küçükaydın, Ferit Bernay, Yunus Söylet, İrfan Karaca, Güngör Karagüzel, Hüseyin İlhan, Nizamettin Kılıç, Serdar İskit, Gonca Tekant, Ahmet Kazes, Gürsu Kıyan, Mustafa Olguner ve isimlerini yazmayı unutmamış olabileceğimiz çocuk cerrahlarının yoğun bir tempoda çalıştıklarını söyleyebiliriz.

Bu arada, çok sayıda deneysel ve klinik çalışmala-

rın planlanması, yayınlanması, TÜBİTAK (2001 yılı) gibi prestijli bilim ödüllerinin kazanılmasında Hacettepe’den Prof. Dr. F. Cahit Tanyel’in etkisi önemlidir. Bu araştırmamız, uluslararası yayın indekslerinde ülkemizin adının tanınmasında rol oynamıştır. Tanyel, bu konuda gerek kendi kliniğinden olan, gerekse başka kliniklerden gelen genç araştırmacıların bilimsel çalışmalar yapmasına da önemli ölçüde destek olmuştur.

Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Can Başaklar’ın önemli bir eğitim hizmeti üstlenerek, yazdığı ve tercüme ettiği çocuk cerrahisi, çocuk ürolojisi ve temel bilimlerle ilgili 9 kaynak kitapla, tıp öğrencileri ve çocuk cerrahisi asistanlarının eğitiminde önemli etkileri olduğunu unutmamak gerekir (www.gazi.edu.tr/cbasak).

Ayrıca, GATA-Ankara’da gerçekleşen birinci ve ikinci Eğitim Kurultay’larının kapsamlı ve zor organizasyonlarında, Salih Çetinkurşun, Haluk Öztürk ve İlhami Süre’ın unutulmaz gayretleri vurgulanmalıdır.

Erciyes Üniversitesi’ndeki görevi sırasında Hamit Okur’un ilk kez 1998 tarihinde düzenlediği “DeneySEL Araştırma Çalıştayı” sonraki yıllarda da yinelendi ve ilerki yıllarda düzenlenecek deneysel araştırma kurslarına iyi bir örnek oldu. Okur’un bu önemli çalışması, asistan ve uzmanlarımızın bu alandaki eksiklerinin kapatılmasında büyük katkı sağladı (Hamit Okur, kişisel görüşme).

Adana’da düzenlenen 3. Ulusal Çocuk Cerrahisi Kongresi, üniversiteler dışında çalışan çocuk cerrahlarının seslerini ilk kez kuvvetli ölçüde duyurduğu bir toplantı olması açısından önemlidir. Gaziantep’ten Nevzat Uçaner’in invajinasyon deneyimlerini anlatan ve çok etkileyici bir teknik sunduğu bildiri, herkesi, büyük merkezler dışında da çocuk cerrahisinin yapılabilirliği açısından motive eden ilk önemli kongre sunusu olmuştur.

2008 yılında S.B Şişli Etfal Hastanesi Çocuk Cerrahisi Kliniği ilk ulusal eşyetkilendirme ziyaretine ev sahipliği yapmış ve başarılı bir ziyaret sonunda bu belgeyi ilk alan kurum olma onurunu kazanmıştır.

Türkiye Çocuk Cerrahisi Derneği’nin üyelerinin önemli bir bölümünün Avrupa Çocuk Cerrahisi Ye-

terlik Belgesi’ne sahip olmaları, iki eğitim kurumunun Avrupa Akreditasyonu almış olmaları, 2005 yılında Avrupa Yeterlik Sınavı I. Aşaması (Yazılı) ve 2006’da II. Aşama Sözlü sınavının Cerrahpaşa’da ve daha sonra Hacettepe’de yapılmış olması, TÇCD üyelerinin EUPSA Yönetim Kurulu’nda ve EUPSA alt çalışma komisyonları üyeliği gibi görevleri başarı ile yürütmeleri hepimizin gururlanması gereken gerçeklerdir.

WOFAPS 1989, BAPS 1997, IPSO 1998, ESPU 1998, MAPS, EUPSA 2008 gibi dünyaca en önemli çocuk cerrahisi kongrelerinin derneğimiz ve onun üyelerince başarı ile düzenlenmiş olması, uluslararası zeminde çocuk cerrahlarımıza ne denli büyük bir güven duyulduğunun göstergesi olarak ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, çocuk cerrahisinin Anadolu’da Galen, Sabuncuoğlu ile başlayıp, 19. yy.’da kurulan çocuk hastanesi ile ilk başarılı meyvelerini veren, Cumhuriyet döneminde ise A.Ş Şakar, M.A Sarpyener, H. Eckstein ile yeniden alevlenme gösteren bir branş olduğunu görüyoruz. Cumhuriyet döneminde 60’lı yıllardan itibaren Numanoğlu ve Hiçsönmez gibi iki değerli hocalarımızın etkisi ile gelişme dev adımlarla devam etmiştir.

Bu gelişimi okuyan ve özümseyen tüm genç meslektaşlarımızın bir kıvılcım olarak başlayan bu hareketin gelişmesi ve birliğimizin bozulmaması konusunda gerekeni yapacağından kuşumuz olmamalıdır.

Kaynaklar

1. Ağartan AC: Congenital anomalies: An analysis of a myth on Sumerian clay tablets. Türkiye Klinikleri J Med Sci 30:457-462, 2010
2. Akgunduz A: İslam hukukunda şahsi hakların korunması (Personal rights in Islamic Law) In: A Akgunduz (ed) Belgeler Gerçekleeri Konusuyor-I-, Nil Yayınları, İzmir, 1989, pp:1-13
3. Baki EA: Mechul Halk Tarihi, Afyonkarahisar’da ve XVII-XVIII. Asırlarda (Secret Public History of Afyonkarahisar Region in XVII-XVIII Centuries. Yeni Matbaa, Afyon, 1951, pp:43-55
4. Büyükdunal SNC, Sari N: Şerafeddin Subuncuoğlu, the author of the earliest pediatric surgical atlas: Cerrahiye-i İlhaniye. J Pediatr Surg 26:1148-1151, F1991
5. Büyükdunal SNC: The past and present of Turkish History of Pediatric Surgery (A project supported by Turkish Association of Paediatric Surgeons, İstanbul-İzmir, 2007.XXVth National Meeting of TAPS, November, 2007, Cesme, İzmir (Invited Lecture)
6. Doğramacı İ: Tribute to Herbert Eckstein. Pediatik Cer-

rahi Dergisi, 9:5, 1995 (Contemporary issues in pediatric urology, in memoriam H.B. Eckstein)

7. Galen (c.130-201 AD). In: Opera omni vol 10. Kühn, Leipzig, Cnobloch, p.1001

8. Guzelbey CC, Yetkin H: Gaziantep Şer'i Mahkeme Cilleri'nden Ornekler (Examples from old case reports from Gaziantep Courts) Vol:81-141,1729-1825. Gaziantep Kultur Derneği Yayinlari, Yeni Matbua, Gaziantep 56:80-105, 1970

9. Hiçsönmez A: Pediatric Surgery in Ankara. Pediatrik Cerrahi Dergisi, 9:10, 1995 (Contemporary issues in pediatric urology, in memoriam H.B. Eckstein)

10. Lascaratos J, Kostakopoulos A, Louras G: Penile surgical techniques described by Oribasius. BJU Int 84:16-19, 1999

11. Numanoğlu I: Cerrahiye-i Ilhaniye. The earliest known book, containing pediatric surgical procedures. J Pediatr Surg 8:547-548, 1973

12. Sabuncuoğlu S: Cerrahiye-i Ilhaniye (3 volume manuscript), Fatih Millet Library, 1460

13. Sari N, Büyükkunal SNC, Aydın BZ: Developments in child health care during Sultan Abdulhamid-II's reign: Hamidiye-i Etfal Children's Hospital in Istanbul and first modern pediatric surgical department in Turkey. XXXVI-II International Congress on the History of Medicine, 1-6 September, 2002, Istanbul, Turkey, Abstract Book, A:215, p:174

14. Say B: Herbert Eckstein: A modest man, a guest surgeon. Pediatric Cerrahi Dergisi, 9:3-4, 1995 (Contemporary issues in pediatric urology, in memoriam H.B. Eckstein)

15. Şakar AŞ: Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği Dersleri, İstanbul Tıp Fakültesi Yayınları, Vol:1, 1936, İstanbul.

Ek kaynaklar

- A) Kişisel görüşmeler
- Akgün Hiçsönmez, 3 Mart, 2012
 - Mehmet Emin Şenocak, 16 Nisan, 2012
 - Hamit Okur, 17 Nisan, 2012
- B) www.gazi.edu.tr/cbasak, 17 Nisan 2012

Teşekkür

Bu projenin gerçekleşmesinde bizlere ortam sağlayan merhum hocamız İhsan Numanoğlu'na, değerli hocamız Akgün Hiçsönmez'e, yeterlik kurulu ve tüzük çalışmalarındaki büyük destek nedeniyle merhum hocamız Nebil Büyükpamukçu'ya, projeye öncülük eden Ali Avanoğlu'na, özel arşivini sunan Mustafa Melikoğlu'na, verileri yollayan eğitim kurumlarımıza teşekkürü bir borç biliriz.